

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

בג"ץ 4984/18

לפני: כבוד השופטת ד' ברק-ארז
 כבוד השופט ג' קרא
 כבוד השופט א' שטיין

העותרים: 1. זיו רסל
 2. ג'סון רסל
 3. המרכז לסיוע משפטי לעולים של התנועה הרפורמית

נגד

המשיבים: 1. שר הפנים
 2. מנכ"ל רשות האוכלוסין, ההגירה ומעברי הגבול

עתירה למתן צו על-תנאי

תאריך הישיבה: כ"א בשבט התשע"ט (27.1.2019)

בשם העותרים: עו"ד ניקול מאור

בשם המשיבים: עו"ד לירון הופפלד

פסק-דיןהשופטת ד' ברק-ארז:

1. העתירה שבפנינו נסבה על בקשתם של העותרים 1-2 (להלן ביחד: העותרים) להעניק לעותר 2 מעמד של עולה ואזרחות ישראלית לפי סעיף 4א(א) לחוק השבות, התש"י-1950 (להלן: חוק השבות) בתוקף היותו בן זוגו של העותר 1.

הרקע לעתירה

2. העותר 1 נולד בישראל והוא מחזיק באזרחות ישראלית מיום לידתו. בילדותו, עזבו הוריו את ישראל ועברו לגור בארצות הברית. בהמשך, הוא קיבל אף אזרחות אמריקאית. החל משנת 2007 מנהל העותר 1 מערכת יחסים זוגית עם העותר 2, אזרח ארצות הברית. בשנת 2011 אימצו העותרים שתי בנות ובשנת 2013 נישאו זה לזה בארצות הברית (במדינת קליפורניה).

3. בשנת 2017 החליטו העותרים לעבור לגור בישראל. לטענתם, בירור מקדים שערכו העלה כי העותר 1 זכאי למעמד של עולה, חרף היותו אזרח ישראלי, בהיותו "קטין חוזר". בחודש מאי 2017 הגיעו העותרים ובנותיהם ארצה, והחלו בניסיונות להסדרת מעמדם. בתחילה, הונפקה לעותר 1 תעודת זכאות של "קטין חוזר"

בהסתמך על הצהרתו לפיה עד ליום 19.5.2017 לא שהה בישראל לתקופה העולה על ארבעה חודשים בשנה, ברציפות או במצטבר, מאז עזבה משפחתו את הארץ בטרם מלאו לו 14 שנים.

4. בחודש דצמבר 2017 נרשמו בנותיהם של העותרים כאזרחיות ישראליות, מכוח אימוצן על ידי אזרח ישראלי, הוא העותר 1. לעומת זאת, הבקשה להכיר במעמדו של העותר 2 כעולה נדחתה בנימוק שהעותר 1 – כמי שנולד בישראל להורים ישראלים – לא עלה לישראל. בהקשר זה צוין כי העותר 1 קיים לאורך השנים קשר רציף עם ישראל, שבא לידי ביטוי בכניסות ויציאות אליה וממנה לעיתים קרובות ובהחזקת דרכון ישראלי. לצד זאת, נמסר לעותרים כי הסדרת מעמדו של העותר 2 תתאפשר מכוח נוהל מס' 5.2.2009 שעניינו "הטיפול במתן מעמד לבני זוג של ישראלים, לרבות בני אותו מין" (להלן: נוהל מתן מעמד לבני זוג או הנוהל), בכפוף לעמידה בתנאים הקבועים בו, וכי בהתאם לנוהל אף קיימת אפשרות להגיש בקשה לקיצור ההליך המדורג לקבלת מעמד לאחר תקופת שהייה בישראל העולה כדי מחצית ממשך ההליך המדורג. ערר פנימי שהגישו העותרים על החלטה זו נדחה ביום 30.4.2018. בעקבות זאת, הוגשה העתירה דנן.

5. להשלמת התמונה יצוין כי במקביל להגשת הערר הפנימי פעלו העותרים להגשת בקשה לפי נוהל מתן מעמד לבני זוג. בהתאם לכך, ביום 6.5.2018 קיבל העותר 2 רישיון ישיבה מסוג ב/1, וביום 18.11.2018 "שודרג" מעמדו לרישיון ישיבה ארעי מסוג א/5, אשר עומד בתוקפו בשלב זה עד ליום 18.11.2019.

טענות הצדדים

6. בעיקרו של דבר, העותרים טוענים כי יש מקום להכיר בעותר 1 כעולה לפי חוק השבות, בהתחשב בכך שהיה, כך נטען, אזרח ישראלי "באופן פורמאלי" בלבד. בהתאם, העותרים סבורים שיש מקום ליתן גם לעותר 2 מעמד של עולה, כבן זוגו של העותר 1. לטענת העותרים, מצבו של העותר 1 דומה למצבו של עולה חדש או של ישראלי מלידה שוויתר על אזרחותו הישראלית. בהקשר זה, נטען עוד כי הגדרתו של העותר 1 כ"ישראלי" היא ריקה מתוכן הלכה למעשה, שכן משפחתו עזבה את ישראל בהיותו קטין.

7. לטענת העותרים הכרה בהם כעולה וכבן זוגו של עולה מתחייבת מתכליתו של חוק השבות – עידוד חזרתם ארצה של יהודים דוגמת העותר יחד עם משפחתם. העותרים מפנים בהקשר זה לבג"ץ 3648/97 סטמקה נ' שר הפנים, פ"ד נג(2) 728 (1999) (להלן: עניין סטמקה), שבו נדונה השאלה של מתן מעמד בישראל לבני זוג של יהודים לפי סעיף 4א(א) לחוק השבות. לטענתם, בפסק הדין נקבע אמנם כי סעיף 4א(א) לחוק השבות לא יחול על בן זוג של יהודי אשר "מיצה" את זכותו לשבות, דהיינו נולד בארץ או עלה ארצה טרם נישואיו. אולם, הם עומדים על כך שעניין סטמקה הותיר פתח לחריגה מעיקרון זה ב"מקרים קשים" (בהפניה לעמ' 758 לפסק הדין). לשיטת העותרים, יש מקום להכיר בעניינם כמקרה חריג כאמור, ובנוסף לכך יש אף לקבוע נוהל מסודר בכל הנוגע לטיפול במקרים דומים אחרים.

8. מנגד, המשיבים סבורים כי דין העתירה להידחות בהיעדר עילה להתערבות בהחלטה שהתקבלה בעניינם של העותרים. המשיבים טוענים כי העותר 1 הוא אזרח ישראלי מעת לידתו, אשר התגורר בישראל בעשור הראשון לחייו, החזיק כל השנים בדרכון ישראלי תקף וביקר באופן תדיר בארץ. בנסיבות אלה,

המשיבים סבורים כי לא ניתן לראות את העותר 1 כמי שעלה לישראל, ובהתאם לכך כי לא ניתן להכיר בזכאותו של העותר 2 למעמד עולה מכוח סעיף 4א(א) לחוק השבות.

9. עוד טוענים המשיבים כי הרציונל העומד בבסיסו של סעיף 4א(א) לחוק השבות הוא מתן מענה למצבים של עלייה, שלא כבמקרה דנן. המשיבים מוסיפים וטוענים כי הדיון ב"מקרים חריגים" בעניין סטמקה התייחס למצב שבו אדם עולה לישראל, ובמועד עלייתו טרם נישא לבן זוגו, מצב השונה מעיקרו מזה שנדון בעתירה. מכל מקום, המשיבים מבהירים כי העובדה שהעותר 1 הוכר כ"קטין חוזר" על ידי משרד העלייה והקליטה אינה משליכה על ענייננו, מאחר שאין זהות בין הגדרת התנאים להכרה כ"קטין חוזר" כאמור לבין ההגדרה כעולה לפי חוק השבות, כשם שגם אין זהות בתכליתיהם של שני ההסדרים האמורים.

10. בדיון שהתקיים בפנינו ביום 27.1.2019 חזרו הצדדים על טענותיהם. בתום הדיון הצגנו לצדדים אפשרות לסיום ההתדיינות כך שלנוכח מכלול הנסיבות הקונקרטיות של המקרה המשיבים יסכימו לקצר את תקופת ההליך המדורג בענייננו של העותר 2, באופן שבחלוף שנה וחצי או פרק זמן קרוב לכך ממועד הדיון, יתאפשר לו להגיש בקשה להתאזרחות (בכפוף לעמידה בתנאים האחרים הקבועים בנוהל). בהמשך לכך הורינו למשיבים להגיש הודעה מעדכנת בעניין זה.

11. בהודעה שהוגשה מטעם המשיבים ביום 17.4.2019 נמסר כי בנסיבות העניין ניתן להתחייב לקיצור תקופת ההליך המדורג בענייננו של העותר 2 במובן זה שבחודש יולי 2020, בטרם תחלוף מחצית התקופה הקבועה בהוראות הנוהל שבה על בן הזוג הזר להחזיק ברישיון מסוג א/5, יינתן בידי העותר 2 רישיון לישיבת קבע בישראל, בכפוף לעמידתו בתנאים הקבועים בנוהל. המשיבים ציינו כי לשם כך על העותרים יהיה לפנות בבקשה מתאימה לרשות האוכלוסין וההגירה, וכי יתואם להם ראיון בתוך 30 ימים מיום פנייתם. לצד זאת, המשיבים הודיעו כי אינם רואים להתחייב בעת הזו כי ניתן יהיה לתת לעותר 2 אזרחות ישראלית במועד חופף או סמוך למועד שבו יינתן בידו רישיון לישיבת קבע. זאת, בשים לב לנוהל מס' 4.4.0001 שעניינו טיפול בבקשות התאזרחות, אשר קובע כי על מבקש התאזרחות להחזיק ברישיון לישיבת ארעי או ברישיון לישיבת קבע במשך 3 שנים מתוך 5 השנים שקדמו להגשת בקשתו (כאשר העותר 2 מחזיק בעת הזו ברישיון לישיבת ארעי כחצי שנה בלבד). המשיבים סבורים כי בכך ניתן מענה מאוזן וסביר לעניינם של העותרים, שכן פרקי הזמן שבהם יתאפשר לעותר 2 לשדרג את מעמדו הם קצרים משמעותית מפרקי הזמן הקבועים בנהלים הרגילים החלים על מתן מעמד לבני זוג של ישראלים.

דיון והכרעה

12. לאחר ששקלנו את הדברים ובשים לב להתחייבותם של המשיבים לאפשר קיצור מסוים בהליך המדורג של העותר 2 (בכפוף לעמידתו בתנאי הנוהל), אנו סבורים כי דין העתירה להידחות.

13. בעיקרו של דבר, לא מצאנו עילה להתערב בהחלטה שהתקבלה לפיה בנסיבות העניין לא ניתן לראות בעותר 1 "עולה" לפי חוק השבות. כפי שצוין, מכלול נסיבות תומכות לכאורה בעמדת המשיבים. העותר 1 הוא אזרח ישראלי מלידה, שהתגורר בישראל בשנות ילדותו, החזיק בדרכון ישראלי בתוקף, ואף חזר וביקר

בארץ במהלך השנים. ממילא, לא ניתן אף לראות בעותר 2 כמי שזכאי למעמד של עולה מכוח סעיף 4א(א) לחוק השבות. בית משפט זה כבר עמד על כך שסעיף זה נועד להרחיב את היקף הזכאים לעלות לישראל מכח חוק השבות באופן שיכלול גם את בני משפחתם הלא יהודים של יהודים הזכאים לעלות ארצה, וזאת על מנת למנוע פגיעה בתא המשפחתי של העולים (ראו: עניין סטמקה, בעמ' 748; בג"ץ 6247/04 גורודצקי נ' שר הפנים, פסקה 17 (23.3.2010); בג"ץ 7321/12 לזרב נ' רשות האוכלוסין, ההגירה ומעברי הגבול, פסקה 10 (19.4.2017); בג"ץ 5517/16 יעקובוב נ' שר הפנים, פסקה 24 (24.4.2018)). לעומת זאת, סעיף 4א(א) לחוק השבות לא נועד לחול על מצבים שבהם אזרח ישראל נישא לאדם שאינו ישראלי ואינו יהודי. מצבים אלה מוסדרים כיום בנהלי רשות האוכלוסין וההגירה באשר למתן מעמד לבני זוג, וביניהם הנוהל שלפיו קיבל כאמור העותר 2 את מעמדו הנוכחי.

14. האמת ניתנת להיאמר כי עניינם של העותרים הוא מקרה ביניים. אין זה מקרה מובהק של ישראלי המבקש מעמד עבור בן זוג זר, בהתחשב בכך שהעותר 1 חי את רוב חייו מחוץ לישראל. אולם, הפתרון לכך אינו מצוי בגדרו של חוק השבות. הוא עשוי להימצא במסגרת שיקול דעתה של הרשות, אשר תביא בחשבון את נסיבות המקרה כאשר תדון בבקשות העותרים לפי נוהל מתן מעמד לבני זוג. בהתאם לכך, ובהמשך להערוטינו במהלך הדיון, הודיעו כאמור המשיבים כי הם נכונים לאפשר קיצור של ההליך המדורג בענייניו של העותר 2, כך שיתאפשר לו לשדרג את מעמדו לתושבות קבע בשלב מוקדם יותר, ובהמשך הדרך – בכפוף לעמידתו בתנאים – להגיש בקשה להתאזרחות במועד מוקדם יותר מן הצפוי. במכלול הנסיבות, ובכפוף לאמור לעיל, אנו סבורים כי די בכך כדי ליתן מענה לעניינם של העותרים.

15. סוף דבר: העתירה נדחית. במכלול הנסיבות, איננו עושים צו להוצאות.

ניתן היום, כ"ה בניסן התשע"ט (30.4.2019).

ש ו פ ט

ש ו פ ט

ש ו פ ט